

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри всесвітньої історії

Валерій СТЕПАНКОВ

26 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЦИВІЛІЗАЦІЇ СХОДУ В ДОБУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

для підготовки здобувачів **першого (бакалаврського) рівня** вищої освіти
за освітньо-професійною програмами: **Політологія.**
за спеціальностями: **052 Політологія.**
галузями знань: **05 Соціальні та поведінкові науки.**

мова навчання українська

2024-2025 навчальний рік

Розробник програми:

Ігор ОПРЯ, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії;

Ухвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 10 від 26 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми

Ольга ВІННІЧУК

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Метою викладання навчальної дисципліни «Цивілізації Сходу в добу середньовіччя» є ознайомлення студентів із закономірностями та особливостями розвитку цивілізацій Сходу у добу середньовіччя, опануванні ними вміння аналізувати події, робити на їх основі висновки, шукати і знаходити причинно-наслідкові зв'язки в історичному процесі взагалі і в історичних явищах та подіях зокрема.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Рік навчання	2	2
Семестр вивчення	4	4
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальний обсяг годин	120	120
Кількість годин навчальних занять	40	16
Лекційні заняття	20	8
Практичні заняття	20	8
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	80	104
Форма підсумкового контролю	залік	залік

3. Статус дисципліни *вибірковий освітній компонент.*

4. Передумови для вивчення дисципліни визначаються інтегральним характером навчальної дисципліни, міждисциплінарним дискурсом, тісним зв'язком з комплексом інших освітніх компонентів ОПП. Передумовами вивчення є такі дисциплін як: Вступ до спеціальності, Основи наукової діяльності.

5. Програмні компетентності навчання:

Здатність використовувати знання про культурні та політичні структури Середньовічного Сходу для розуміння сучасних регіональних конфліктів і відносин.

Уміння аналізувати взаємодію між різними цивілізаціями Сходу та їхній вплив на світову історію та культуру.

Здатність застосовувати знання в роботі з міжнародними організаціями або проєктами, що стосуються країн Сходу.

Спроможність використовувати порівняльний аналіз для вивчення східних і західних культурних цінностей.

Уміння пояснювати культурні традиції Сходу з огляду на їхній історичний розвиток.

6. Програмні результати навчання:

Вміти пояснювати основні етапи розвитку середньовічних цивілізацій Сходу, від їх становлення до занепаду.

Бути здатним аналізувати вплив релігійних та культурних традицій на політичні й соціальні структури східних держав.

Оцінювати вплив культурних, наукових і технічних досягнень Сходу на розвиток світової цивілізації.

Володіти навичками порівняльного аналізу між різними східними цивілізаціями та їх культурними надбаннями.

Усвідомлювати сучасні виклики східних країн через призму їх середньовічної історії.

7. Методи навчання: Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, мозкова атака, робота з першоджерелами, словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з інтернет-публікаціями та матеріалами вебсайтів, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.

8. Засоби діагностики результатів навчання: опитування, тести, самостійна робота, модульна контрольна робота, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища MOODLE, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

9. Програма навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекційні заняття	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Вступ до курсу. Специфіка розвитку Східних цивілізацій у середні	12	4		8

віки.				
Тема 2. Китай у добу середньовіччя.	12	4	2	6
Тема 3. Японія у період середньовіччя.	10	2	2	6
Тема 4. Індія у період середньовіччя.	12	4	2	6
Тема 5. Кочівники в історії середньовіччя.	8		2	6
Тема 6. Монголія у період середньовіччя.	10	2	2	6
Тема 7. Виникнення ісламу та Арабський халіфат.	10		4	6
Тема 8. Ісламський світ у Х–ХІІІ ст.	10		2	8
Тема 9. Іран у добу середньовіччя.	10	2		8
Тема 10. Тимур і тимуриди.	8		2	6
Тема 11. Турецька держава в епоху середньовіччя.	10	2		8
Тема 12. Корея у добу середньовіччя	8		2	6
Разом годин	120	20	20	80

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекційні заняття	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Вступ до курсу. Специфіка розвитку Східних цивілізацій у середні віки.	12	2		10
Тема 2. Китай у добу середньовіччя.	12	2	2	8
Тема 3. Японія у період середньовіччя.	10	2	2	6
Тема 4. Індія у період середньовіччя.	12	2	2	8
Тема 5. Кочівники в історії середньовіччя.	8			8
Тема 6. Монголія у період середньовіччя.	10			10
Тема 7. Виникнення ісламу та Арабський халіфат.	10		2	8

Тема 8. Ісламський світ у X–XIII ст.	10			10
Тема 9. Іран у добу середньовіччя.	10			10
Тема 10. Тимур і тимуриди.	8			8
Тема 11. Турецька держава в епоху середньовіччя.	10			10
Тема 12. Корея у добу середньовіччя	8			8
Разом годин	120	8	8	104

10. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні питань практичного заняття, виконанні аналітичних завдань. Форма модульного контролю: модульна контрольна робота. Формою підсумкового контролю є залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: практичні заняття – 40 балів, модульна контрольна робота – 40 балів, самостійна робота – 20 балів.

Поточний і модульний контроль (100 балів)			Сума
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	100 балів
40 балів	40 балів	20 балів	

Критерії оцінювання роботи студентів на практичних заняттях.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на практичних заняттях рівний 12.

Відповіді студентів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати

		матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на заздалегідь запропоновані питання з навчальної дисципліни. Модульна контрольна робота складається з двох питань, відповідь на кожне з яких оцінюється максимум у 20 балів. Відповідно максимальна оцінка за модульну контрольну роботу – 40 балів. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 24 балів, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

При оцінюванні відповіді на кожне питання застосовуються такі критерії:

19-20 балів – відповідь на питання повна, ґрунтовна, аргументована, студент досконало орієнтується в навчальному матеріалі, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни, вміє аналізувати різні концепції, робить аргументовані висновки, демонструє власне бачення проблеми й шляхів її розв'язання;

16-18 балів – відповідь на питання загалом вірна, студент орієнтується в навчальному матеріалі, втім у відповіді зустрічаються незначні помилки чи неточності;

12-15 балів – відповідь на питання часткова, неповна, втім студент демонструє обізнаність із загальними питаннями навчальної дисципліни та виявляє окремі елементи самостійного мислення;

0-11 балів – відповідь уривчаста, логічно незв'язана, має грубі помилки, або ж відповідь відсутня взагалі.

Критерії оцінювання самостійної роботи (аналітичні завдання, співбесіда)

Відповідь оцінюється у 19-20 балів, якщо: студент демонструє високий рівень знань та усвідомлення опрацьованого матеріалу, висловлює власну точку зору стосовно питань, які є предметом обговорення. Відповідь повна, аргументована, логічна.

Відповідь оцінюється у 16-18 балів, якщо: студент демонструє середній або вище середнього рівень знань та усвідомлення опрацьованого матеріалу, з труднощами висловлює власну точку зору стосовно питань, які є предметом обговорення. Відповідь не повна, має прогалини в аргументації.

Відповідь оцінюється у 12-15 балів, якщо: студент демонструє середній або нижче середнього рівень знань та усвідомлення опрацьованого матеріалу, з труднощами може висловити власну точку зору стосовно питань, які є предметом обговорення. Відповідь не повна, та недостатньо аргументована, містить логічні помилки.

Відповідь оцінюється у 0-11 балів, якщо: студент не може продемонструвати хоча б мінімальні знання з опрацьованого матеріалу, не може висловити власну точку зору стосовно питань, які є предметом обговорення. Відповідь неповна, неаргументована, нелогічна, або відсутня взагалі.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	10	відмінно
82-89	B (дуже добре)	25	добре
75-81	C (добре)	30	
67-74	D (задовільно)	25	задовільно

60-66	Е (достатньо)	10	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

12. Політика курсу.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. «Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка».

URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Неформальна та інформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Положенням про результати навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти».

URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

13. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього

компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримали незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії, яку створюють за розпорядженням декана факультету;

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачу вищої освіти не присвоюють.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)»

URL: https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання технічних засобів для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення відеоконференцій.

15. Рекомендована література

Основна

1. Д'ячков С. В. Історія середньовічного Сходу: підручник для студентів класичних університетів. Харків, 2022. 448 с.
2. Опря І. А. Історія країн Азії та Африки у середні віки: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2009. 44 с.
3. Порох Н. В. Історія країн Азії і Африки: навч. посібник. Полтава, 2024. 164 с.
4. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: курс лекцій. Київ, 1997. 464 с.
5. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: підручник. Київ, 2002. 736 с.
6. Bartlett R. The Making of Europe: Conquest, Colonization and Cultural Change, 950-1350. Princeton, 2021. 460 p.

Допоміжна

1. Балог Г. Історія і культура ісламу: курс лекцій. Київ, 2012. 448 с.
2. Бачинська О.А. Ахмед-паша – великий візир Османської імперії, Назир Браїли та «очільник» задунайських козаків. Східний світ. 2021. № 4 (113). С.5-17.
3. Бачинська О.А. Історія повсякдення Стамбула за матеріалами Державного архіву Одеської області. Східний світ. 2019. №2(103). С. 5-13.
4. Іналджик Г. Османська імперія: класична доба 1300 – 1600. Пер. з англ. О. Галенко; наук. ред. В. Остапчук; Інститут сходознавства НАН України. Київ, 1998. 286 с.
5. Кіндер Г., Хільгеман В. Всесвітня історія: dtv-atlas. Київ, 2001. 631 с.
6. Кралюк П. М. Півтори тисячі років разом. Спільна історія українців і тюркських народів. Харків, 2018. 282 с.
7. Кузовков В. В. Історія країн Азії та Африки в середні віки: навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2017. 184 с.
8. Матвєєва Л. В. Нариси з історії сходознавства. Київ, 2008. 400 с.
9. Ортайли І. Османи на трьох континентах; пер. з турецьк. О. Кульчинського. Львів; Київ, 2019. 208 с.
10. Ортайлі І. Османи на трьох континентах. Переклад Анетти Антоненко. Львів; Київ, 2019. 208 с.
11. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. Київ, 1997. 256 с.
12. Саїд Е. Орієнталізм. Перекл. з англ. В. Шовкун. Київ, 2001. 511 с.
13. Шестопаець Д. В. Іслам як соціальний феномен: питання функціональності. *Сходознавство*. 2015. №70. С. 184-192.
14. Eaton, R. M. *India in the Persianate Age: 1000–1765*. University of California Press, 2019. 512 p.
15. Jackson, P. *The Mongols and the Islamic World: From Conquest to Conversion*. Yale University Press, 2017. 368 p.
16. Man J. *The Mongol Empire: Genghis Khan, His Heirs and the Founding of Modern China*. New York, 2014. 383 p.
17. Millward J. A. *The Silk Road: A Very Short Introduction*. Oxford, 2013. 186 p.
18. *The Cambridge History of Inner Asia: The Chinggisid Age* / Nicola Di Cosmo, Allen J. Frank, Peter B. Golden. Cambridge, 2019. 516 p.

16. Рекомендовані джерела інформації

1. Львівська національна бібліотека України імені Василя Стефаника. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
2. Наукова бібліотека Львівського університету імені Франка. URL: <https://www.lnlibrary.lviv.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL:

5. <https://nlu.org.ua/> Національна Парламентська бібліотека України
URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>